

บทความวิจัย

การบูรณาการการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานกับการ
บริการวิชาการแก่สังคม: กรณีศึกษา การอบรมเชิงปฏิบัติการ
“การรู้เท่าทันสื่อการสื่อสารสุขภาพของผู้สูงอายุ
เทศบาลเมืองบึงยี่โถ จังหวัดปทุมธานี”

สุภารักษ์ จูตระกูล¹

Received 18 December 2024

Revised 15 June 2025

Accepted 23 June 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ กรณีศึกษาการอบรมเชิงปฏิบัติการ “การรู้เท่าทันสื่อด้านสุขภาพของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองบึงยี่โถ จังหวัดปทุมธานี” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ควบคู่กับการบริการวิชาการแก่สังคม 2) ศึกษาระดับความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานกับการบริการวิชาการแก่สังคม 3) ศึกษาระดับความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมการบริการวิชาการแก่สังคม 4) ประเมินผลความสำเร็จของการจัดกิจกรรมการบริการวิชาการแก่สังคม

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ 1) นักศึกษาคณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ จำนวน 52 คน 2) ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการ จำนวน 30 คน

¹ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ suparak.ju@northbkk.ac.th

ผลการวิจัย พบว่า 1) การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานควบคู่กับการบริการวิชาการแก่สังคม ทำให้ผู้เรียนได้ ลงมือปฏิบัติในกิจกรรมที่ผู้เรียนคิดขึ้นเอง ตั้งแต่กระบวนการกำหนดปัญหาโดยนำประเด็นเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อการสื่อสารสุขภาพของผู้สูงอายุมาบูรณาการกับการบริการวิชาการ ได้ฝึกการคิดวิเคราะห์การทำงานร่วมกันเป็นทีม เป็นผู้จัดกิจกรรมอบรม เป็นผู้ช่วยในการถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรม สามารถแก้ปัญหาจากสถานการณ์จริงผ่านการลงมือทำ และได้ประสบการณ์จากการทำงานร่วมกับชุมชน 2) คะแนนความพึงพอใจของผู้เรียนหลังจากที่มีการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานกับการบริการวิชาการแก่สังคม อยู่ในระดับมากทุกด้าน อันดับแรก คือ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ รองลงมา คือ ด้านเนื้อหา 3) ความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมการอบรมเชิงปฏิบัติการ อยู่ในระดับมากทุกด้าน ทั้งด้านวิทยากร ด้านเนื้อหาการอบรม ด้านเวลาและสถานที่ ด้านพิธีกรดำเนินกิจกรรม 4) การประเมินผลความสำเร็จของการจัดกิจกรรมการบริการวิชาการแก่สังคม พบว่า ผู้เรียนสามารถดำเนินงานการให้บริการวิชาการแก่สังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้สูงอายุเข้าใจวิธีแยกแยะข้อมูลสุขภาพที่ถูกต้องและผิดพลาด สามารถประเมินความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูลได้ดีขึ้นหลักสูตรหรือคณะนำกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเป็นต้นแบบในการจัดการเรียนการสอนเชิงบูรณาการในรายวิชาต่าง ๆ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิด การแก้ปัญหา

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน, การเรียนรู้ร่วมกับการบริการวิชาการ, การรู้เท่าทันสื่อการสื่อสารสุขภาพ, การจัดการศึกษาเพื่อผู้สูงอายุ, การวิจัยเชิงปฏิบัติการ

Integrating Problem-Based Learning with Academic Service Learning: A Case Study of a Health Communication Literacy Workshop for the Elderly in Bueng Yitho Municipality, Pathum Thani Province, Thailand

Suparak Chutrakul²

Abstract

This action research investigates the integration of ProblemBased Learning (PBL) with academic service to society, using a case study of the “Health Communication Literacy Workshop for the Elderly” conducted in Bueng Yitho Municipality, Pathum Thani Province, Thailand. The study was designed with four primary objectives: (1) to develop a PBL-based instructional model integrated with academic service; (2) to assess students’ satisfaction with the integrated learning experience; (3) to evaluate the satisfaction levels of elderly participants who attended the workshop; and (4) to examine the overall effectiveness of the academic service activities. The research sample consisted of 52 undergraduate students from the Faculty of Communication Arts, North Bangkok University, and 30 elderly participants from the local community.

The findings demonstrated that the integration of PBL and academic service enabled students to participate actively in real-world learning processes, beginning with problem identification concerning elderly

² North Bangkok University, suparuk.ju@northbkk.ac.th

health communication literacy. Students were involved in designing training activities, delivering content, and facilitating knowledge exchange with elderly participants. This process fostered essential competencies among students, including analytical thinking, teamwork, problem-solving, and community engagement skills. Post-activity evaluations indicated that student satisfaction was consistently high across all dimensions, with particular emphasis on the effectiveness of learning activities and content relevance. Likewise, elderly participants reported high satisfaction, particularly with the quality of trainers, the appropriateness of workshop content, the organization of the schedule, and the facilitation of activities.

In addition, the elderly participants showed significant improvement in their ability to critically evaluate and distinguish between accurate and inaccurate health information, as well as to assess the credibility of various information sources. The academic service activity was deemed successful in meeting its intended outcomes, with students effectively delivering academic services and elderly participants gaining valuable knowledge that enhances their health media literacy. The study concludes that the integration of PBL with academic service not only strengthens students' professional development and applied learning but also contributes meaningfully to community well-being. These findings suggest that such a model holds significant potential for broader implementation across diverse interdisciplinary educational contexts.

Keywords: Problem-Based Learning (PBL), Academic Service Learning, Health Communication Literacy, Elderly Education, Action Research

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงของสื่อและเทคโนโลยีที่ไม่อาจจะปฏิเสธการเข้าถึงได้ แหล่งข้อมูลข่าวสารเพื่อสร้างเสริมสุขภาพ มีจำนวนมาก มีการนำเสนอสารด้วย วัตถุประสงค์ต่าง ๆ และมีรูปแบบที่หลากหลาย มีระดับความน่าเชื่อถือที่แตกต่างกัน ตามความรู้ ความเชื่อ ทศนคติ ประสบการณ์ของผู้ส่งสารที่ทุกคนสามารถผลิต หรือถ่ายทอด เผยแพร่ ส่งต่อข้อมูลได้ อย่างง่ายดายและรวดเร็ว ส่วนผู้สูงอายุในฐานะผู้รับสารจะได้ทั้งประโยชน์และได้พัฒนาความรู้เพื่อป้องกันความเสี่ยงจากโรคต่าง ๆ รวมถึงการดูแลตนเองให้มีสุขภาพที่ดีและแข็งแรง อย่างไรก็ตามผู้สูงอายุเป็นผู้ที่ไม่ได้เติบโตมาพร้อมกับเทคโนโลยี จึงเป็นกลุ่มที่ต้องปรับตัวให้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคดิจิทัลและพร้อมที่จะแสวงหาข้อมูลอย่างมีวิจารณญาณ โดยเฉพาะข่าวสารเกี่ยวกับการสร้างเสริมสุขภาพที่มีการให้ข้อมูลที่หลากหลายและมีระดับความน่าเชื่อถือที่แตกต่างกัน ที่ผ่านมามีงานวิจัยเกี่ยวกับผู้สูงอายุหลายฉบับชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการรู้เท่าทันสื่อเพราะผู้สูงวัยมีโอกาสที่จะตกเป็นเหยื่อของการฉ้อโกง การชักจูงให้ซื้อสินค้า ถูกหลอกลวงจากพวกมิจฉาชีพหลอกลวงขายสินค้าจากการโฆษณาเกินจริง โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์อาหารเสริมและบางข้อมูลข่าวสารที่นำเสนออีกไม่ได้รับการกลั่นกรองเนื้อหาเป็นข่าวลวง โดยเฉพาะข่าวปลอมที่นำเสนอข้อมูลดูสมเหตุสมผลทำให้เชื่อและแชร์ข้อมูลโดยไม่ไตร่ตรอง การสร้างภูมิคุ้มกันด้านสื่อให้กับผู้สูงวัยจึงเป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะทำให้ผู้สูงวัยมีคุณภาพชีวิตที่ดีสามารถใช้ประโยชน์จากสื่อและข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่มีอยู่รอบตัว เพื่อดำรงชีวิตได้อย่างปลอดภัยเป็นผู้สูงวัยที่มีคุณภาพดูแลตัวเองได้ และยังสามารถเป็นพลังช่วยขับเคลื่อนสังคมร่วมกับคนในวัยอื่น ๆ ได้อีกด้วย (Krusarnpisit, 2022) ดังนั้น ผู้สูงอายุยุคใหม่จึงต้องเป็นผู้ที่รู้เท่าทันข้อมูล ข่าวสาร สื่อดิจิทัล และสื่อออนไลน์ รวมไปถึงสามารถนำสื่อเหล่านั้นมาประยุกต์ใช้และต่อ

ยอดสร้างสรรค์ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง และสังคมได้ด้วย แม้ว่าทีมงานวิจัยเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่ออยู่มากแต่ส่วนใหญ่มุ่งเน้นในกลุ่มวัยรุ่นหรือผู้ใช้สื่อออนไลน์ทั่วไป ขณะที่ผู้สูงอายุยังมีความเสี่ยงต่อการรับข้อมูลผิดพลาดด้านสุขภาพจากสื่อ

กระบวนการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันควรมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เกิดทักษะการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา โดยผู้สอนต้องเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้คิดและแก้ปัญหาในสถานการณ์จริง การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning-PBL) นับเป็นวิธีการเรียนรู้หนึ่งที่สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ได้ดี เนื่องจากเป็นวิธีหนึ่งที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการ คิดวิเคราะห์ การแสวงหาความรู้มาใช้ในการแก้ปัญหา เป็นการเรียนรู้โดยอาศัยประสบการณ์ (Experiential learning) ที่เป็นประสบการณ์ตรงที่ได้รับจากวิเคราะห์เหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่เป็นปัญหา โดยใช้กระบวนการการเรียนรู้ที่หลากหลายให้ได้มาซึ่งปัญหา แหล่งข้อมูลในการแก้ปัญหา และวิธีการแก้ปัญหาผ่านกระบวนการคิดและการสะท้อนกลับ (Reflection) นำไปสู่ความรู้และความคิดรวบยอด อันจะนำไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ต่อไป จากปัญหาการขาดทักษะการรู้เท่าทันสื่อสุขภาพของผู้สูงอายุ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ จึงหยิบยกประเด็นดังกล่าวมากำหนดปัญหาในการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันด้านสื่อเกี่ยวกับสุขภาพให้กับผู้สูงอายุในการบริการวิชาการ อีกทั้งยังเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนวางแผนการจัดกิจกรรมการบริการวิชาการตามพื้นฐานความรู้ความสามารถและศักยภาพของผู้เรียนให้กับผู้สูงอายุ ซึ่งมีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานในการบูรณาการการเรียนการสอนกับการบริการวิชาการแก่สังคม ได้แก่ 1) ขั้นตอนกำหนดปัญหา 2) ขั้นตอนทำความเข้าใจกับปัญหา 3) ขั้นตอน

ดำเนินการศึกษาค้นคว้า 4) ขึ้นสังเคราะห์ความรู้ 5) ขึ้นสรุปและประเมินค่าของคำตอบ 6) ขึ้นนำเสนอและประเมินผลงานโดยการจัดกิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการ การรู้เท่าทันสื่อการสื่อสารสุขภาพให้กับผู้สูงอายุที่อาศัยในเขตเทศบาลเมืองบึงยี่โถ จังหวัดปทุมธานี เนื่องจากในเขตเทศบาลบึงยี่โถมีศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ 3 แห่ง ได้แก่ ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ หมู่บ้านฟ้ารังสิต ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ หมู่บ้านปียวรารมย์ ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ หมู่บ้านสถาพร ที่ตั้งขึ้นเพื่อเป็นศูนย์กลางส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ นอกจากจะส่งเสริมสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดีแล้ว ผู้สูงอายุยังได้เข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมประเภทต่าง ๆ ที่ได้รับการสนับสนุนจากทั้งหน่วยงานภาครัฐ เช่น กระทรวงสาธารณสุข, กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และหน่วยงานเอกชนที่มีโครงการหรือกิจกรรมร่วมกับเทศบาลในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชน จากจุดเด่นดังกล่าวของศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุจึงเป็นข้อดีที่จะประชาสัมพันธ์ให้กลุ่มผู้สูงอายุเข้าร่วมโครงการเพื่อขยายผลสร้างการรู้เท่าทันสื่อให้กับผู้สูงอายุ

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง พบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเป็นแนวทางที่ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายในระดับอุดมศึกษางานวิจัยนี้จึงประยุกต์แนวทางกรณีศึกษาในการดำเนินงานในพื้นที่จริง ผ่านการบูรณาการการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับการบริการวิชาการให้กับผู้สูงอายุ โดยเฉพาะด้านการรู้เท่าทันสื่อสุขภาพ เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ทั้งด้านการเรียนรู้ของนักศึกษา และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในพื้นที่เป้าหมาย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานควบคู่กับการบริการวิชาการแก่สังคม ในการจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการ “การรู้เท่าทันสื่อการสื่อสารสุขภาพของผู้สูงอายุ เทศบาลเมืองบึงยี่โถ จังหวัดปทุมธานี”
2. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานกับการบริการวิชาการแก่สังคม ในการจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการ “การรู้เท่าทันสื่อการสื่อสารสุขภาพของผู้สูงอายุ เทศบาลเมืองบึงยี่โถ จังหวัดปทุมธานี”
3. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมการบริการวิชาการแก่สังคม ในการจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการ “การรู้เท่าทันสื่อการสื่อสารสุขภาพของผู้สูงอายุ เทศบาลเมืองบึงยี่โถ จังหวัดปทุมธานี”
4. ประเมินผลความสำเร็จของการจัดกิจกรรมการบริการวิชาการแก่สังคม ในการจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการ “การรู้เท่าทันสื่อการสื่อสารสุขภาพของผู้สูงอายุ เทศบาลเมืองบึงยี่โถ จังหวัดปทุมธานี”

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงจากการเรียนรู้ผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน สามารถนำองค์ความรู้ด้านนิเทศศาสตร์มาช่วยแก้ปัญหาประเด็นการขาดทักษะการรู้เท่าทันสื่อสุขภาพของผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นการวิจัยปฏิบัติการ มีการดำเนินการเป็นขั้นตอนต่อเนื่องกัน คือ การวางแผน นำแผนไปปฏิบัติ การสังเกต/เก็บข้อมูล และสะท้อนกลับเพื่อปรับปรุงให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ในด้านการออกแบบกิจกรรม PBL ที่เชื่อมโยงกับการบริการวิชาการ

2. ผู้เรียนเกิดการพัฒนาทักษะทางวิชาการและทักษะชีวิต เช่น การคิดวิเคราะห์ การสื่อสาร และการทำงานเป็นทีม

3. ผู้สูงอายุในพื้นที่เป้าหมายได้รับความรู้และทักษะพื้นฐานในการรู้เท่าทันสื่อสุขภาพ ซึ่งช่วยลดความเสี่ยงในการบริโภคข้อมูลสุขภาพที่ผิดพลาดจากสื่อออนไลน์หรือแหล่งข้อมูลอื่นได้รับ ได้รับความรู้เกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อสุขภาพ

4. มีต้นแบบการจัดการเรียนการสอนเชิงบูรณาการซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรหรือนโยบายด้านการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา

5. สามารถพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานและการวิจัยในชั้นเรียนในระยะยาว

วรรณกรรม

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการวิจัย ดังนี้

1. การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning : PBL) เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาที่ใกล้เคียงและพบเจอในชีวิตประจำวันเป็นตัวนำหรือเป็นฐานในการจัดการเรียนรู้ เพื่อนำมาสู่การนำความรู้ไปประยุกต์ใช้เพื่อจัดการกับปัญหาดังกล่าว และจำเป็นต้องใช้ปัญหาในการดำเนินกิจกรรม (Truelookpanya, 2019)

การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นวิธีการเรียนที่เริ่มต้นด้วยปัญหาที่เกิดขึ้นจริงหรือสถานการณ์ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับชีวิตจริงเป็นตัวกระตุ้นให้ผู้เรียนอยากรู้ สนใจ ซึ่งอยู่บนพื้นฐานความต้องการของผู้เรียน และได้ทำการศึกษา

ค้นคว้าจนค้นพบ คำตอบด้วยตนเองโดยใช้กระบวนการกลุ่มนำความรู้ที่ได้ค้นคว้ามาร่วมกันอภิปราย ทำให้ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิด การแก้ปัญหา ครู ผู้สอน เป็นผู้ให้ คำแนะนำช่วยเหลือและสนับสนุนในการเรียน (Dhammavaddhano & Thongdee, 2022)

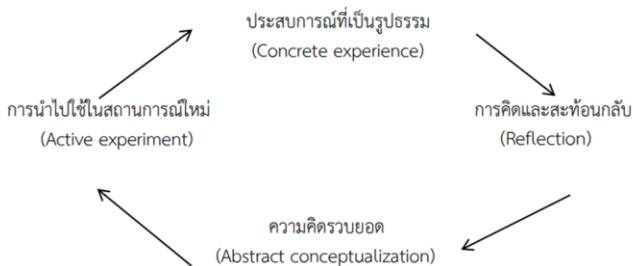
Makmee (2011) กล่าวว่า เทคนิควิธีการสอนแบบการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ประกอบด้วย 4 แนวทาง ได้แก่ 1) การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (student-centered learning) 2) เรียนโดยแบ่งเป็นกลุ่มย่อย (small group tutorial) 3) การใช้ปัญหาจริงเป็นตัวกระตุ้น (Problem-Solving Based Learning หรือ PSBL) และ 4) การจัดการบูรณาการของเนื้อหาความรู้ (knowledge integration) โดยผู้เรียนเป็นผู้ดำเนินการ

Schmidt (1983) การเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน มีหลักการ 3 ประการ คือ 1) ความรู้เดิม (Prior Knowledge) การเรียนสิ่งใหม่เป็นผลมาจากเรียนที่ผ่านมา ความรู้ เดิมของผู้เรียนจึงมีประโยชน์ต่อการเรียนรู้เพื่อความเข้าใจและสร้างความรู้ใหม่ ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องกระตุ้นความรู้เดิมของผู้เรียน 2) การเสริมความรู้ใหม่ (Encoding Specificity) ประสบการณ์ที่จัดให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจความรู้ใหม่มากขึ้นถ้ายังมีความคล้ายคลึงกันระหว่างสิ่งที่เรียนมาและสิ่งที่จะนำไปประยุกต์ใช้มากเท่าไรก็จะยิ่งเรียนรู้ได้ดีมากขึ้นเท่านั้น 3) การต่อเติมความเข้าใจให้สมบูรณ์ (Elaboration of Knowledge) ความเข้าใจ ข้อมูลต่าง ๆ จะสมบูรณ์ได้ถ้ามีการต่อเติมความเข้าใจด้วยการตอบคำถาม การอภิปรายกับผู้อื่น ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะช่วยทำให้เข้าใจและจดจำได้ง่าย

การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการทำงานร่วมกับผู้อื่น ได้แก่ 1) ขั้นกำหนดปัญหา 2) ขั้นทำความเข้าใจกับปัญหา 3) ขั้นตอนการ

ศึกษาค้นคว้า 4) ขั้นสังเคราะห์ความรู้ 5) ขั้นสรุปและประเมินค่าของคำตอบ 6) ขั้นนำเสนอและประเมิน ผลงาน นอกจากนี้ การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานยังเป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning) โดยเริ่มจากการได้ประสบการณ์ตรงจากโจทย์ปัญหา ผ่านกระบวนการคิดและการสะท้อนกลับ (Reflection) นำไปสู่ความรู้ และความคิดรวบยอดอันจะนำไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ต่อไป ดังภาพที่ 1 (Lekaku, 2011)

ภาพที่ 1 การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

จะเห็นได้ว่าการเรียนการสอนที่ใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาวิชาได้ดียิ่งขึ้นและช่วยพัฒนาทักษะสำคัญอื่น ๆ เช่น การพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ และการแก้ปัญหาของผู้เรียนที่สามารถพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ในหลาย ๆ มิติ ทั้งด้านการเชื่อมโยงปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวันหรือในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง กระตุ้นความสนใจในการเรียน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นนำเสนอผลการวิเคราะห์ปัญหาและการอภิปราย ฝึกทักษะในการร่วมมือและทำงานร่วมกับผู้อื่นทำให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริงได้ งานวิจัยนี้ได้จึงได้การบูรณาการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานกับการบริการวิชาการแก่สังคม โดยให้ผู้เรียนนำองค์

ความรู้ด้านนิเทศศาสตร์มาช่วยแก้ปัญหาประเด็นการขาดทักษะการรู้เท่าทันสื่อสุขภาพของผู้สูงอายุ อีกทั้งยังเป็นต้นแบบในการจัดการเรียนการสอนเชิงบูรณาการในรายวิชาต่าง ๆ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิด การแก้ปัญหาได้

2. การบริการวิชาการแก่สังคมและการบูรณาการการสอน

การบริการทางวิชาการแก่สังคมเป็นหนึ่งในภารกิจหลักของสถาบันอุดมศึกษา สถาบันพึงให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ในรูปแบบต่าง ๆ ตามความถนัดและในด้านที่สถาบันมีความเชี่ยวชาญการให้บริการทางวิชาการอาจให้เปล่าโดยไม่คิดค่าใช้จ่ายหรืออาจคิดค่าใช้จ่ายตามความเหมาะสม โดยให้บริการทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชน หน่วยงานอิสระ หน่วยงานสาธารณะ ชุมชน และสังคมโดยกว้าง รูปแบบการให้บริการ ทางวิชาการมีความหลากหลายตามโครงการที่สถาบันจัดขึ้นเพื่อพัฒนาชุมชนหรือองค์กรภายนอกและเมื่อดำเนินการแล้วมีผลก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นแก่ชุมชนหรือองค์กรภายนอกในด้านต่าง ๆ หรือทำให้ชุมชนหรือองค์กรภายนอกสามารถพึ่งพาตนเองได้ตามศักยภาพของตนเอง การให้บริการทางวิชาการนอกจากเป็นการทำประโยชน์ให้สังคมแล้ว สถาบันยังได้รับประโยชน์ในด้านต่าง ๆ คือ เพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ของอาจารย์อันจะนำมาสู่การพัฒนาหลักสูตร มีการบูรณาการเพื่อใช้ประโยชน์ทางด้านการจัดการเรียนการสอน และการวิจัย พัฒนาตำแหน่งทางวิชาการของอาจารย์สร้างเครือข่ายกับหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งเป็นแหล่งงานของนักศึกษาและเป็นการสร้างรายได้ของสถาบันจากการให้บริการทางวิชาการด้วย (Office of Higher Education Standards and Evaluation, 2015)

การบูรณาการการสอน หมายถึง การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงหัวข้อหรือเนื้อหาสาขาวิชาต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันมาผสมผสานเข้าด้วยกัน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้แบบองค์รวมและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนได้รับสาระความรู้แบบองค์รวมที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กัน ได้ฝึกทักษะกระบวนการกลุ่มทักษะการคิด การแก้ปัญหาส่งเสริมความสามารถของผู้เรียนที่มีความแตกต่างกัน และแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน จะเห็นได้ว่าการบูรณาการการเรียนการสอนเป็นการออกแบบการสอนที่สามารถเชื่อมโยงเนื้อหาหรือวิชาต่าง ๆ มารวมกันโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลายและมีความหมาย สามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตจริงได้ รวมทั้งช่วยพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ การแก้ปัญหา และการทำงานร่วมกัน ซึ่งงานวิจัยนี้ได้บูรณาการเรียนการสอนกับรายวิชา MDC441 แปรนัยกับความรับผิดชอบต่อสังคม โดยจัดให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการให้บริการวิชาการกับชุมชน เป็นผู้ดำเนินโครงการในทุกกิจกรรม ตั้งแต่การเข้าพบหัวหน้าศูนย์พัฒนาผู้สูงอายุเทศบาลเมือง บึงยี่โถ จังหวัดปทุมธานี เพื่อประชุมสำรวจความต้องการของชุมชนและการนำเสนอกิจกรรมที่จะจัดขึ้น โดยมีคณาจารย์และนักศึกษาเป็นวิทยากรให้ความรู้เกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อการสื่อสารสุขภาพ และมีประเมินผลการให้บริการวิชาการ ตลอดจนการวัดและประเมินผลการเรียนรู้โดยผู้สอนหลังเสร็จสิ้นโครงการ ซึ่งนำไปสู่การวิจัยในชั้นเรียนที่ใช้ PBL บูรณาการกับกิจกรรมบริการวิชาการ ทั้งยังมีงานวิจัยจำนวนน้อยที่ออกแบบกิจกรรมบริการวิชาการที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของนักศึกษา กับหน่วยงานเทศบาลท้องถิ่นที่เน้นผู้สูงอายุเป็นกลุ่มเป้าหมาย อีกทั้งยังเป็นการสร้างองค์ความรู้ใหม่ในการจัดการเรียนการสอนที่ตอบโจทย์การพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

ภาพที่ 2 นักศึกษาประชุมการจัดกิจกรรมร่วมกับศูนย์พัฒนาผู้สูงอายุเทศบาล
เมืองบึงยี่โถ จังหวัดปทุมธานี

3. การรู้เท่าทันการสื่อสารเพื่อสุขภาพ

นายแพทย์ ณรงค์ศักดิ์ อังคะสุวพลา ประธานคณะทำงานพัฒนาข้อเสนอ
นโยบายเฉพาะประเด็นว่าด้วย ความรอบรู้ด้านสุขภาพเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา
โรคไม่ติดต่อ (Health Literacy for NCDs) ได้อธิบายว่า Literacy เป็น “วิธีการ”
ที่จะนำไปสู่การป้องกันและแก้ไขปัญหาต่างๆ ซึ่งครอบคลุมในทุก ๆ ด้าน
“สังคมไทยทุกวันนี้เริ่มต้นตัวแล้วมีการตั้งคำถามว่าที่เราเข้าถึงข้อมูลนั้น ๆ เป็น
ความจริงหรือไม่ จึงเริ่มมีกระแสข่าวร็อก่อนแซร์ ซึ่งเป็นสิ่งที่ดีแต่จะดีกว่านี้หากเรา
สามารถสร้างกระบวนการที่สามารถถ่วงถ่วงได้ตั้งแต่ต้นน้ำ คือก่อนที่จะใครจะ
ปล่อยข้อมูลเหล่านี้ออกมาต้องมีความมั่นใจว่าเป็นข้อมูลที่ประจักษ์แล้ว มีหลัก
วิชาการรองรับและได้ผลดี ดังนั้นสิ่งที่ภาคีเครือข่ายและทุกภาคส่วนกำลังร่วมกัน
สร้างให้เกิดขึ้นจริงก็คือการฝึกกระบวนการ Literacy ในทุกๆ ด้านเข้าไปในตัว
บุคคลและสังคม ซึ่งจะทำให้เขาเหล่านั้นไม่ถูกล่อลวงด้วย “กิเลส” ผ่านการตลาด
ในรูปแบบต่าง ๆ (National Health Commission Office, 2021) สิ่งที่ประชาชน
สามารถทำได้ในการป้องกันภัยที่มาจากสื่อสังคมออนไลน์ก็คือ การรู้เท่าทันสื่อ
(Media Literacy) หากผู้รับสารมีความสามารถในการทำความเข้าใจ ประเมิน

รู้จักคิดวิเคราะห์ และใช้ข้อมูลสุขภาพอย่างรู้เท่าทัน และนำไปปฏิบัติตามก็จะช่วยลดปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพและเป็นการเพิ่มระดับคุณภาพชีวิต Worawut (2024) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เปิดเผยว่าสถานการณ์และผลกระทบจากการเปิดรับสื่อของผู้สูงอายุไทย ปี พ.ศ. 2566 โดยศูนย์วิชาการด้านการรู้เท่าทันสื่อของผู้สูงอายุ (Intelligence Center for Elderly Media Literacy- ICEML) สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเซีย มหาวิทยาลัยมหิดล ภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) พบผู้สูงอายุตกเป็นเหยื่อจากการหลอกลวงผ่านสื่อมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากเดิม 22.40% ถูกหลอกให้ซื้อของที่ไม่ได้คุณภาพ 70.53% ถูกหลอกให้เปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล 14.06% ที่สำคัญข้อมูลมติสภาผู้สูงอายุระดับชาติรองรับสังคมสูงวัย ปี พ.ศ. 2566 พบว่า ผู้สูงอายุมีความสามารถในการใช้สื่อเทคโนโลยีและการรู้เท่าทันภัยจากเทคโนโลยีดิจิทัลในระดับต่ำ สะท้อนการเป็นกลุ่มเสี่ยงต่อการถูกหลอกลวงจากสื่อได้ง่าย

อย่างไรก็ตามผู้สูงอายุยังมีความเสี่ยงต่อการรับข้อมูลผิดพลาดด้านสุขภาพจากสื่อ การรณรงค์เสริมสร้างการรู้ทันสื่อในกลุ่มผู้สูงอายุต้องใช้ทั้งงานเชิงวิชาการ เชิงปฏิบัติ และเชิงเครือข่ายสนับสนุนซึ่งกันและกัน งานวิจัยนี้จึงได้ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษาที่เน้นการพัฒนาความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อสุขภาพของผู้สูงอายุในชุมชนผ่านรูปแบบ PBL ดังนั้นคณะนิเทศศาสตร์มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ จึงได้ร่วมกับศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เทศบาลเมืองบึงยี่โถ ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญในการดูแลและพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในพื้นที่เทศบาล เมืองบึงยี่โถ จังหวัดปทุมธานี โดยจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการ “การรู้เท่าทันสื่อการสื่อสารสุขภาพของผู้สูงอายุ เทศบาลเมือง บึงยี่โถ จังหวัดปทุมธานี” ขึ้น ซึ่งจะช่วยส่งผลให้การขับเคลื่อนเรื่องการรู้เท่าทันสื่อใน

ผู้สูงอายุนั้นเป็นไปในทิศทางที่ดี และเป็นเครื่องมือสำคัญในการรองรับสังคมผู้สูงอายุ ตลอดจนช่วยเสริมสร้างศักยภาพพัฒนาให้เป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้ผู้สูงวัยมี พลดิพลัง (Active Ageing) ทั้งทางร่างกายและจิตใจ เพื่อที่จะดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ นอกจากนี้ผู้เรียนยังได้พัฒนาทางด้านความคิดเชื่อมโยง การคิดวิเคราะห์จากการได้ลงมือปฏิบัติในกิจกรรมการบริการวิชาการแก่สังคมที่ผู้เรียนคิดขึ้นเอง เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันด้านสื่อให้กับผู้สูงวัย ช่วยขยายผลการสร้างภูมิคุ้มกันด้านการเสกสื่อเกี่ยวกับสุขภาพให้กับผู้สูงอายุอย่างรู้เท่าทัน จึงเป็นการพัฒนาผู้เรียนให้สามารถนำหลักการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมอื่น ๆ อันจะนำไปสู่การพัฒนารูปแบบกิจกรรมให้บริการเพื่อสังคมได้ในอนาคต

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานควบคู่กับการบริการวิชาการแก่สังคมผ่านกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการ “การรู้เท่าทันสื่อด้านสุขภาพของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองบึงยี่โถ จังหวัดปทุมธานี”

ขอบเขตการวิจัย

1. ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 นักศึกษาคณะนิเทศศาสตร์มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

1.1.1 ประชากร คือ นักศึกษาคณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัย
นอร์ทกรุงเทพ

1.1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาคณะนิเทศศาสตร์
มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ ชั้นปีที่ 2 ที่เรียนรายวิชาMDC441 แขนงดัดกับความ
รับผิดชอบต่อสังคม จำนวน 52 คน

1.2 ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองบึงยี่โถ จังหวัดปทุมธานี

1.2.1 ประชากร คือ ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองบึงยี่โถ
จังหวัดปทุมธานี

1.2.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองบึงยี่โถ
จังหวัดปทุมธานี จำนวน 30 คน

2. ด้านเนื้อหา ศึกษากระบวนการเรียนการสอนแบบบูรณาการเรียนการสอน
สอนกับการบริการวิชาการแก่สังคม โดยใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน
ในรายวิชา MDC441 แขนงดัดกับความรับผิดชอบต่อสังคม

3. ด้านเวลา จัดการอบรมเชิงปฏิบัติการ “การรู้เท่าทันสื่อการสื่อสาร
สุขภาพของผู้สูงอายุ เทศบาลเมืองบึงยี่โถ จังหวัดปทุมธานี” ณ ศูนย์พัฒนา
คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ หมู่บ้านฟ้ารังสิต วันศุกร์ 15 มีนาคม 2567 เวลา 08:30-
12:00 น.

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนที่ 1: การวางแผน (Planning) ออกแบบกระบวนการจัดการ
เรียนการสอนแบบบูรณาการกับการบริการวิชาการแก่สังคมในรายวิชาเป้าหมาย

คือ วิชา MDC441 แปรนัยกับความรับผิดชอบต่อสังคม โดยแบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มย่อย ๆ เพื่อรับโจทย์ปัญหาการขาดทักษะการรู้เท่าทันสื่อสุขภาพของผู้สูงอายุ ระดมสมองเพื่อวิเคราะห์ปัญหา พร้อมสรุปแนวทางและรูปแบบการจัดกิจกรรม การบริการวิชาการ เพื่อให้นักศึกษาได้มีส่วนร่วมในการให้บริการวิชาการแก่สังคม โดยเป็นส่วนหนึ่งในทีมผู้ให้บริการวิชาการเป็นผู้ช่วย ในการถ่ายทอดความรู้ และ ประเมินผลกระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การกำหนดปัญหา 2) การทำความเข้าใจกับปัญหา 3) การ ดำเนินการศึกษาค้นคว้า 4) การสังเคราะห์ความรู้ 5) การสรุปและประเมินค่าของ คำตอบ โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพและปริมาณ 6) การนำเสนอและ ประเมินผลงาน

ขั้นตอนที่ 2: การดำเนินการ (Action) จัดโครงการการบริการวิชาการ แก่สังคมโดยจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการในหัวข้อ “การรู้เท่าทันสื่อการสื่อสาร สุขภาพของผู้สูงอายุ เทศบาลเมืองบึงยี่โถ จังหวัดปทุมธานี”

ขั้นตอนที่ 3: การสังเกต (Observation) เก็บข้อมูลระหว่างการดำเนิน กิจกรรม เช่น พฤติกรรมของผู้เรียน ผู้สูงอายุ และผลสะท้อนจากกิจกรรม โดยใช้ เครื่องมือ เช่น แบบสังเกต แบบบันทึกภาคสนาม ภาพถ่าย คลิปวิดีโอ

ขั้นตอนที่ 4: การสะท้อนผลและปรับปรุง (Reflection and Revision) มีการประเมินผลความสำเร็จของการบูรณาการเรียนการสอนกับการบริการ วิชาการแก่สังคมโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน โดยใช้แบบประเมินความพึงพอใจ ด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ประเมินผู้เรียนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานกับ การบริการวิชาการแก่สังคม ประกอบด้วย 1) ด้านเนื้อหา 2) ด้านกิจกรรมการ

เรียนรู้ ได้แก่ ทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง ทักษะการใช้เหตุผล ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทักษะในการตัดสินใจ ทักษะในกระบวนการกลุ่ม

2. ประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมการบริการวิชาการแก่สังคม ประกอบด้วย ด้านเนื้อหาการอบรมด้านวิทยาการ ด้านพิธีกรดำเนินกิจกรรม ด้านเวลาและสถานที่

3. ประเมินผลความสำเร็จของการจัดกิจกรรม จากกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน ประกอบด้วย อาจารย์คณะนิเทศศาสตร์มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ 1 คน หัวหน้าศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เทศบาลเมือง บึงยี่โถ จังหวัดปทุมธานี 2 ศูนย์ ตัวแทนผู้สูงอายุ 2 คน โดยใช้แบบประเมินผลความสำเร็จของการจัดกิจกรรมร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ 1) แบบประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานกับการบริการวิชาการแก่สังคม 2) แบบประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมการบริการวิชาการแก่สังคม 3) แบบประเมินผลความสำเร็จของการจัดกิจกรรมการบริการวิชาการแก่สังคม

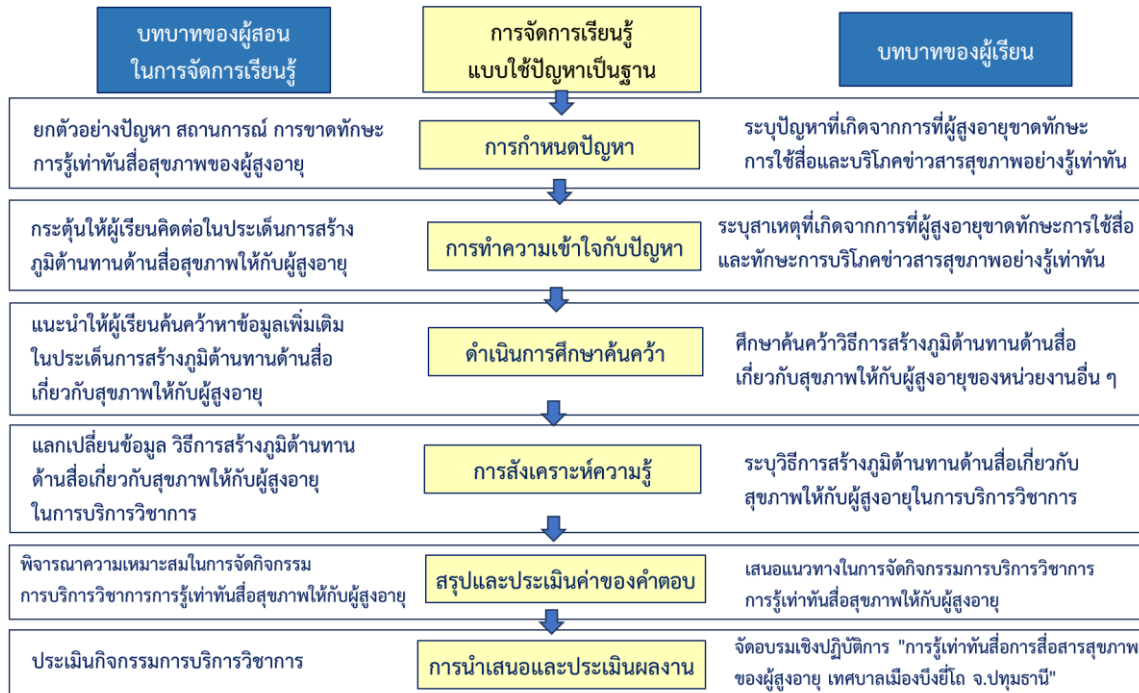
โดยใช้แบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ตามแบบของ Likert Scale ให้คะแนน 1-5 คะแนน โดยมีระดับมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ตามลำดับ แบ่งช่วงคะแนนเกณฑ์ประเมิน ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.50-5.00	หมายถึง	มากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย 3.50-4.49	หมายถึง	มาก
คะแนนเฉลี่ย 2.50-3.49	หมายถึง	ปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย 1.50-2.49	หมายถึง	น้อย
คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.49	หมายถึง	น้อยที่สุด

การตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ใช้การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) แบบประเมินความพึงพอใจทั้ง 3 ชุด ได้รับการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ซึ่งมีความเชี่ยวชาญด้านสุขภาพ การสื่อสาร และผู้สูงอายุ การวิเคราะห์ใช้ดัชนีความสอดคล้อง (IOC: Index of Item-Objective Congruence) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าข้อคำถามมีค่า IOC มากกว่า 0.50 ทุกข้อ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

สรุปและอภิปรายผล

ผลการวิจัย จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า 1) ผู้เรียนสามารถนำหลักการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานมาบูรณาการกับการบริการวิชาการแก่สังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ “การรู้เท่าทันสื่อการสื่อสารสุขภาพของผู้สูงอายุ เทศบาลเมืองบึงยี่โถ จังหวัดปทุมธานี” ซึ่งช่วยสร้างประสบการณ์จริงให้แก่นักศึกษา ตั้งแต่กระบวนการกำหนดปัญหา โดยได้นำประเด็นเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อการสื่อสารสุขภาพของผู้สูงอายุมาบูรณาการกับองค์ความรู้ด้านนิเทศศาสตร์ ผู้เรียนสามารถระบุสาเหตุที่เกิดจากการที่ผู้สูงอายุขาดทักษะการใช้สื่อและทักษะการบริโภคข่าวสารสุขภาพอย่างรู้เท่าทัน มีการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมถึงวิธีการที่หน่วยงานต่าง ๆ ใช้ในการสร้างทักษะการรู้เท่าทันสื่อให้กับผู้สูงอายุและเสนอแนวทางสร้างภูมิคุ้มกันด้านสื่อเกี่ยวกับสุขภาพให้กับผู้สูงอายุในการบริการวิชาการแก่สังคม เพื่อพัฒนาขับเคลื่อนงานการสร้างเสริมการรู้เท่าทันสื่อในกลุ่มผู้สูงอายุ ตลอดจนผู้เรียนสามารถเป็นผู้จัดอบรมเป็นผู้ช่วยในการถ่ายทอดความรู้และดำเนินงานการให้บริการวิชาการแก่สังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จะเห็นได้ว่าการเรียนการสอนด้านนิเทศศาสตร์นั้นต้องเน้นทักษะการคิด ทักษะการปฏิบัติ ทักษะการสื่อสารโดยการนำเสนอและถ่ายทอดความคิดผ่านการใช้ภาษา การเขียน การพูด หรือการออกแบบสื่อ กิจกรรมที่ดึงดูดความสนใจจะช่วยให้การสื่อสารนั้นมีประสิทธิภาพและสามารถเข้าถึงผู้รับสารได้อย่างถูกต้องและตรงจุด งานวิจัยนี้จึงมีการบูรณาการเรียนการสอนกับการบริการวิชาการกับสังคมซึ่งเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีความรู้ใหม่มากขึ้น เนื่องจากวิธีการจัดการเรียนการสอนดังกล่าวมีการออกแบบเครื่องมือและกิจกรรมสร้างสรรค์สำหรับผู้เรียนโดยอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกคนในกลุ่ม การทำงานเป็น

ทีม ฝึกให้ผู้เรียนมีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ใช้เหตุผลในการตัดสินใจ มีส่วนร่วมในการเรียน และได้ลงมือปฏิบัติมากขึ้น อีกทั้งยังมีโอกาสออกไปทำประโยชน์กับคนกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม โดยกิจกรรมการอบรมดังกล่าวมีทั้ง การบรรยายให้ความรู้ด้านการรู้เท่าทันสื่อจากคณาจารย์คณะนิเทศศาสตร์ และ นักศึกษา การทำกิจกรรมเวิร์กช็อปในการประเมินสื่อสุขภาพต่าง ๆ ของผู้สูงอายุ ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 กิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการ “การรู้เท่าทันสื่อการสื่อสาร
สุขภาพของผู้สูงอายุ เทศบาลเมืองบึงยี่โถ จังหวัดปทุมธานี”

นอกจากการจัดกิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการในรายวิชาดังกล่าวแล้ว นักศึกษายังมีการผลิตสื่อประชาสัมพันธ์และสื่อรณรงค์เกี่ยวกับสุขภาพ โดยได้ส่งมอบสื่อให้แก่ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุทั้ง 3 แห่ง ในพื้นที่

จังหวัดปทุมธานี ได้แก่ ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ หมู่บ้านสาหรณ ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ บ้านฟ้ารังสิต ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ หมู่บ้านปวยวรรรมย์ เพื่อให้ชุมชนนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป ดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4 การส่งมอบสื่อประชาสัมพันธ์และสื่อรณรงค์เกี่ยวกับสุขภาพให้แก่ ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลเมืองบึงยี่โถ จังหวัดปทุมธานี

ตารางที่ 1 ความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานกับการบริการวิชาการแก่สังคม (n=52)

หัวข้อการประเมิน	ค่าเฉลี่ย ก่อนการจัดการ เรียนรู้แบบใช้ ปัญหาเป็นฐาน	แปลผล	ค่าเฉลี่ย หลังการ จัดการเรียนรู้ แบบใช้ปัญหา เป็นฐาน	แปลผล
ด้านกิจกรรมการเรียนรู้	3.92	มาก	4.63	มากที่สุด
1. ทักษะในกระบวนการกลุ่ม	3.74	มาก	4.81	มากที่สุด

หัวข้อการประเมิน	ค่าเฉลี่ย ก่อนการจัดการ เรียนรู้แบบใช้ ปัญหาเป็นฐาน	แปลผล	ค่าเฉลี่ย หลังการ จัดการเรียนรู้ แบบใช้ปัญหา เป็นฐาน	แปลผล
2. ทักษะในการตัดสินใจ	3.82	มาก	4.68	มากที่สุด
3. ทักษะการเรียนรู้ด้วย ตนเอง	3.68	มาก	4.62	มากที่สุด
4. ทักษะการคิดอย่างมี วิจารณญาณ	4.21	มาก	4.57	มากที่สุด
5. ทักษะการใช้เหตุผล	4.17	มาก	4.48	มาก
ด้านเนื้อหา	4.22	มาก	4.48	มาก
รวม	4.07	มาก	4.56	มากที่สุด

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ตารางที่ 1 พบว่า ความพึงพอใจของผู้เรียนก่อนการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานกับการบริการวิชาการแก่สังคมภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.07$) อันดับแรก คือ ด้านเนื้อหาอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.22$) รองลงมา คือ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.92$) ได้แก่ ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ($\bar{X} = 4.21$) ทักษะการใช้เหตุผล ($\bar{X} = 4.17$) ทักษะในการตัดสินใจ ($\bar{X} = 3.82$) ทักษะในกระบวนการกลุ่ม ($\bar{X} = 3.74$) ทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง ($\bar{X} = 3.68$) ตามลำดับ ส่วนคะแนนความพึงพอใจของผู้เรียนหลังการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานกับการบริการวิชาการแก่สังคมภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.56$) อันดับแรก คือ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.63$) ได้แก่ ทักษะในกระบวนการกลุ่ม ($\bar{X} = 4.81$) ทักษะในการ

ตัดสินใจ ($\bar{X} = 4.68$) ทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง ($\bar{X} = 4.62$) ทักษะการคิดอย่างมี
 วิจารณญาณ ($\bar{X} = 4.57$) และทักษะการใช้เหตุผล ($\bar{X} = 4.48$) ตามลำดับ รองลงมา
 คือ ด้านเนื้อหาอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.48$)

จากคะแนนความพึงพอใจของผู้เรียนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบ
 ใช้ปัญหาเป็นฐานกับการบริการวิชาการแก่สังคม จะเห็นได้ว่ากระบวนการจัดการ
 เรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานในรูปแบบของการบริการวิชาการแก่สังคมช่วยส่งเสริม
 ให้นักศึกษามีทักษะการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ และพัฒนาความสามารถในการ
 ทำงานร่วมกับผู้สูงอายุในชุมชน นักศึกษามีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้และเกิด
 แรงจูงใจในการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์จริงในบริบทสังคม นอกจากนี้ รูปแบบ
 การเรียนรู้แบบนี้ยังช่วยส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้อย่างลึกซึ้งและเกิดประสบการณ์
 จริงที่มีคุณค่า ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีและงานวิจัยที่ระบุว่า การเรียนรู้โดยใช้ปัญหา
 เป็นฐานช่วยส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ
 (Barrows, 1986; Savery, 2006) โดยเฉพาะเมื่อนำมาบูรณาการกับการบริการ
 วิชาการในชุมชน จึงเป็นการเสริมสร้างบทบาทของสถาบันการศึกษาในการพัฒนา
 สังคมอย่างยั่งยืน (Bringle & Hatcher, 2002)

ตารางที่ 2 ความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมการบริการวิชาการแก่สังคม
 (n=30)

หัวข้อการประเมิน	ค่าเฉลี่ย	แปลผล
ด้านวิทยากร	4.48	มาก
ด้านเนื้อหาการอบรม	4.38	มาก
ด้านเวลาและสถานที่	4.36	มาก
ด้านพิธีกรดำเนินกิจกรรม	4.30	มาก
รวม	4.38	มาก

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ตารางที่ 2 พบว่า ความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมการอบรมเชิงปฏิบัติการ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.38$) อันดับแรก คือ ด้านวิทยากร ($\bar{x} = 4.48$) รองลงมา คือ ด้านเนื้อหาการอบรม ($\bar{x} = 4.38$) ด้านเวลาและสถานที่ ($\bar{x} = 4.36$) ด้านพิธีกรดำเนินกิจกรรม ($\bar{x} = 4.30$) ตามลำดับ ตารางที่ 3 การประเมินผลความสำเร็จของการจัดกิจกรรมจากกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ($n=5$)

หัวข้อการประเมิน	ความคิดเห็นของกรรมการ					ค่าเฉลี่ย	แปลผล
	1	2	3	4	5		
ผู้เรียนสามารถจัดกิจกรรมอบรมให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์	5	5	4	5	5	4.80	มากที่สุด
การมีส่วนร่วมในกิจกรรม การทำงานร่วมกัน เป็นทีมของผู้เรียน	5	5	4	5	4	4.60	มากที่สุด
ผู้เรียนมีทักษะในการสื่อสาร สามารถถ่ายทอดเนื้อหา และจัดกิจกรรมได้ตรงตามหัวข้อการจัดอบรม	4	5	5	4	4	4.40	มาก
รวม	4.67	5	4.33	4.67	4.33	4.60	มากที่สุด

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 ตารางที่ 3 พบว่า การประเมินผลความสำเร็จของการจัดกิจกรรมจากกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.60$) อันดับแรก คือ ผู้เรียนสามารถจัดกิจกรรมอบรมให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ($\bar{x} = 4.80$) และการมีส่วนร่วมในกิจกรรม การทำงานร่วมกันเป็นทีม

ของผู้เรียน ($\bar{X} = 4.60$) รองลงมา คือ ผู้เรียนมีทักษะในการสื่อสารสามารถ
ถ่ายทอดเนื้อหาและจัดกิจกรรมได้ตรงตามหัวข้อ ($\bar{X} = 4.40$)

นอกจากนี้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิยังได้ให้ความคิดเห็นเพิ่มเติมจากการ
ประเมินการจัดกิจกรรมดังนี้

“นักศึกษาทำได้ดีมาก สามารถจัดโครงการการบริการวิชาการแก่สังคม
โดยใช้ปัญหาการขาดทักษะการรู้เท่าทันสื่อสุขภาพของผู้สูงอายุ มาจัดกิจกรรม
อบรมเชิงปฏิบัติการให้กับผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองบึงยี่โถ จังหวัดปทุมธานี
ตั้งแต่การนำปัญหาที่เกิดจากการเปิดรับสารเกี่ยวกับสุขภาพของผู้สูงอายุที่ขาดการ
คิดวิเคราะห์ ซึ่งเป็นปัญหาที่พบเห็นจากคนใกล้ตัว มาบูรณาการกับการจัดกิจกรรม
การบริการวิชาการแก่สังคมของคณะ ได้เห็นการทำงานเป็นทีม จนงานสำเร็จได้อย่างดี
เยี่ยม” (อาจารย์คณะนิเทศศาสตร์มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ, 15 มีนาคม 2567)

“กิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมที่มีประโยชน์ต่อผู้สูงอายุ ต้องขอขอบคุณทาง
มหาวิทยาลัย ที่พาน้อง ๆ มาให้ความรู้เรื่องการรู้เท่าทันสื่อสุขภาพให้กับคุณลุง
คุณป้า มีกิจกรรมกรรมกลุ่มให้คิดวิเคราะห์ว่า เชื่อ ไม่เชื่อข่าวสุขภาพที่เห็นตามสื่อ
ต่าง ๆ เพราะอะไร ซึ่งจะช่วยสร้างภูมิคุ้มกันด้านสื่อเกี่ยวกับสุขภาพให้กับ
ผู้สูงอายุได้” (หัวหน้าศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ, 15 มีนาคม 2567)

“กิจกรรมในวันนี้มีประโยชน์มาก ช่วยให้พวกเราได้มารวมกลุ่มกัน มา
เจอเจอกันครั้งนี้ ได้ทั้งความรู้ ได้คิด ประเมินข่าวที่เจอในสื่อต่าง ๆ เช่น มะนาว
โซดาต้านมะเร็งได้จริงไหม ผักให้คิด หาแหล่งข่าว คิดก่อนแชร์ เสพข่าวอย่างมีสติ
มากขึ้น” (ผู้สูงอายุ, 15 มีนาคม 2567)

จากการประเมินผลความสำเร็จของการจัดกิจกรรมอบรม พบว่า การที่ผู้สูงอายุมีพัฒนาการด้านความรู้ และทักษะการรู้เท่าทันสื่อสุขภาพสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับบริบทและกลุ่มเป้าหมาย เช่น การออกแบบเนื้อหาให้เข้าใจง่ายและการมีส่วนร่วมโดยมีนักศึกษาเป็นตัวกลางในการถ่ายทอดความรู้ ทำให้เกิดการเรียนรู้สองทาง งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องในทุกขั้นตอนช่วยให้การพัฒนากิจกรรมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและตรงกับความต้องการของผู้สูงอายุ อีกทั้งกิจกรรมนี้มีส่วนช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้สูงอายุกับนักศึกษาและเจ้าหน้าที่เทศบาลเมืองบึงยี่โถ โดยชุมชนมีทัศนคติเชิงบวกต่อการบริการวิชาการของมหาวิทยาลัย และแสดงความพร้อมในการสนับสนุนกิจกรรมลักษณะนี้ในอนาคต นอกจากนี้ยังเกิดความร่วมมืออย่างต่อเนื่องระหว่างมหาวิทยาลัยกับชุมชน ซึ่งมีแนวโน้มที่จะขยายผลและพัฒนาต่อยอดในระยะยาว

สรุปผลการวิจัยที่ได้นำเสนอไปแล้วนั้น พบว่า ผู้เรียนสามารถนำหลักการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานมาประยุกต์ใช้กับองค์ความรู้ด้านนิเทศศาสตร์ในการดำเนินงานการให้บริการวิชาการแก่สังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพทั้ง 6 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) ขั้นตอนกำหนดปัญหา ผู้เรียนสามารถระบุปัญหาที่เกิดจากการที่ผู้สูงอายุขาดทักษะการใช้สื่อและบริโภคข่าวสารสุขภาพอย่างรู้เท่าทัน 2) ขั้นตอนทำความเข้าใจกับปัญหา สามารถระบุสาเหตุที่เกิดจากการที่ผู้สูงอายุขาดทักษะการใช้สื่อและทักษะการบริโภคข่าวสารสุขภาพอย่างรู้เท่าทัน 3) ขั้นตอนดำเนินการศึกษาค้นคว้า ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าวิธีการสร้างภูมิคุ้มกันด้านสื่อเกี่ยวกับสุขภาพให้กับผู้สูงอายุของหน่วยงานอื่น ๆ 4) ขั้นตอนสังเคราะห์ความรู้ สามารถระบุวิธีการสร้างภูมิคุ้มกันด้านสื่อเกี่ยวกับสุขภาพให้กับผู้สูงอายุในการบริการวิชาการ 5) ขั้นสรุปและประเมินค่าของคำตอบ ผู้เรียนสามารถเสนอแนวทางใน

การจัดกิจกรรมการบริการวิชาการ การรู้เท่าทันสื่อสุขภาพให้กับผู้สูงอายุ 6) ชื่น
นำเสนอและประเมินผลงานจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ “การรู้เท่าทันสื่อการสื่อสาร
สุขภาพของผู้สูงอายุ เทศบาลเมืองบึงยี่โถ จังหวัดปทุมธานี”

การจัดกิจกรรมการบริการวิชาการดังกล่าว เป็นวิธีการเรียนการสอนที่ใช้
ปัญหาหรือสถานการณ์เป็นจุดเริ่มต้นของการแสวงหาความรู้ ซึ่งเป็นการเรียนที่
พัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหาการเรียนรู้ด้วยตนเองและการทำงานร่วมกันเป็นทีม
โดยใช้หลักการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานมาบูรณาการกับการเรียนการ
สอน ซึ่งนับเป็นวิธีการสอนที่เหมาะสมในการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 และ
ผลวิจัยยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Suwannapha and Jitjong (2021) ศึกษา
เรื่อง การบูรณาการเรียนการสอนกับการวิจัยโดยใช้ปัญหาเป็นฐานกับการบริการ
วิชาการ: กรณีศึกษา ตำบลเด่นชัย อำเภอด่านช้าง จังหวัดแพร่ ของนิสิตคณะครุ
ศาสตร์ สาขาวิชาสังคมศึกษา ชั้นปีที่ 4 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตแพร่ พบว่า ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการศึกษาสภาพและความต้องการ
ของชุมชน วางแผนในการจัดกิจกรรมการบริการวิชาการตามพื้นฐานความรู้
ความสามารถและศักยภาพของผู้เรียน ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้โดยการบริการ
วิชาการในการให้ความรู้เรื่อง “การสร้างเสริมกายใจก้าวสู่วัยสูงอายุด้วยหลัก 5
สุข” คือ สุขสบาย สุขสนุก สุขสง่า สุขสว่าง และสุขสงบ และผลสำรวจความพึง
พอใจของผู้เข้าร่วมโครงการอยู่ในระดับมากทุกด้าน ทั้งด้านผู้จัดทำโครงการด้าน
ฐานกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านความรู้และการประยุกต์ใช้ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก
ด้านกระบวนการขั้นตอนการดำเนินงาน ด้านวิทยากร

ปัจจุบันได้มีการพัฒนาหลักสูตรและรูปแบบการเรียนการสอนใน
ระดับอุดมศึกษากันอย่างกว้างขวาง ให้มีความเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน
และอนาคต เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้ตลอดชีวิต และเสริมสร้าง

ทักษะในการคิดวิเคราะห์ โดยการปรับเปลี่ยนวิธีเรียน วิธีสอน ครูไม่ใช่ผู้จัดการทุกสิ่งทุกอย่าง ผู้เรียนต้องได้ลงมือปฏิบัติเอง สร้างความรู้ที่เกิดจากความเข้าใจของตนเอง และมีส่วนร่วมในการเรียนมากขึ้น การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน จึงเป็นวิธีการเรียนการสอนที่ถูกนำมาใช้อย่างกว้างขวางมุ่งสร้างประสบการณ์ตรง เน้นให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ ผึกทักษะการคิด เผชิญสถานการณ์ปัญหา วางแผนการเรียนรู้ และตรวจสอบกำกับการเรียนรู้ จึงทำให้การเรียนการสอนมีคุณภาพที่ต่อเนื่อง ซึ่งงานวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์หลักในการปรับเปลี่ยนวิธีการสอนเพื่อให้กระตุ้นให้ผู้เรียนพัฒนาวิธีคิดที่หลากหลาย ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมเป็นที่พึงประสงค์ตามหลักสูตร ซึ่งสอดคล้องกับ Kreethep (2020). ได้ศึกษากระบวนการ การเรียนการสอนแบบบูรณาการกับการบริการวิชาการแก่สังคมของนักศึกษาสาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี พบว่า นักศึกษามีส่วนร่วมในการบริการวิชาการ มีการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้วยกระบวนการ PDCA+S 1) วางแผนงาน (Planning) 2) ปฏิบัติ (Do) 3) ตรวจสอบ (Check) 4) ปรับปรุง (Action) 5) ประยุกต์เทคโนโลยีเพื่องานประชาสัมพันธ์ (Show) ผลการประเมินการเรียนการสอนแบบบูรณาการมีความเหมาะสมทั้งการด้านการส่งเสริมศักยภาพนักศึกษา ด้านกระบวนการดำเนินโครงการฯ และด้านกระบวนการเรียนการสอนฯ และชุมชนที่เข้าร่วมโครงการมีความพึงพอใจระดับมากที่สุดต่อการฝึกอบรมการใช้โปรแกรมและการพัฒนาสื่อและการผลิตสื่อวีดิทัศน์เพื่อประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว หลังจากได้รับบริการทางวิชาการมีความรู้ความเข้าใจเพิ่มขึ้นอย่างมาก สามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ส่วนตัวได้มาก

งานวิจัยหลายเรื่องที่ได้ศึกษาในประเด็นการรู้เท่าทันสื่อของผู้สูงอายุ มักจะพบว่า ผู้สูงอายุที่มีอายุ เพศ และระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน จะส่งผลให้

รู้เท่าทันสื่อดิจิทัลได้แตกต่างกัน รวมถึงผู้สูงอายุที่มีความรู้การใช้สื่อสังคมออนไลน์ มากก็จะมีกรรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ในภาพรวมมาก (Chatchaya, 2020; Athicha, 2021) และงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับ ความรอบรู้ด้านสุขภาพในการดูแล ตนเองให้มีสุขภาพดีของผู้สูงอายุ พบว่า เงื่อนไขการสร้างความรู้ด้านสุขภาพ ของผู้สูงอายุ ต้องประกอบด้วย การเข้าถึงข้อมูลสุขภาพ (ได้แก่ การเข้าร่วม กิจกรรมทางสังคม และข้อมูลสุขภาพต้องเข้าถึงง่ายและรวดเร็ว) การเข้าใจข้อมูล สุขภาพ (ได้แก่ ผู้ให้บริการทางสุขภาพให้ข้อมูลที่ชัดเจนและไม่เร่งรีบ และสื่อการ สอนข้อมูลทางสุขภาพที่อ่านง่าย เน้นแผนภาพ และนำไปใช้ได้เลย) การประเมิน ข้อมูลสุขภาพ (ได้แก่ มีความกระตือรือร้นในการค้นหาข้อมูลและเข้าใจข้อมูลอย่าง ลุ่มลึกและมีการสื่อสารแลกเปลี่ยนข้อมูลสุขภาพ) และการประยุกต์ใช้ข้อมูล สุขภาพ (ได้แก่ เห็นถึงความสำคัญและความจำเป็นของข้อมูลสุขภาพและสามารถ ประเมินข้อมูลด้วยความเข้าใจบริบทสุขภาพ) ดังนั้น จึงควรส่งเสริมผู้สูงอายุให้ สามารถเข้าถึง ทำความเข้าใจ สามารถประเมิน และนำข้อมูลสุขภาพไป ประยุกต์ใช้ได้ในการดูแลตนเอง เพื่อให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพที่ดีและยั่งยืนต่อไป (Deenamjued and Srisaeng, 2019)

จะเห็นได้ว่าวิธีการสร้างภูมิคุ้มกันด้านทันตสุขภาพให้กับ ผู้สูงอายุนั้น ต้องอาศัยการขับเคลื่อนของหลายภาคส่วนช่วยกัน และมีการผสม นผสานกับเครือข่ายเพื่อพัฒนาและสร้างเสริมการเรียนรู้การเท่าทันสื่อในกลุ่มผู้สูงอายุให้ เสพสื่ออย่างมีวิจารณญาณ โดยเฉพาะการสร้างนิเวศสื่อสุขภาพะให้ผู้สูงอายุเฝ้าระวัง สื่อ ใช้สื่ออย่างปลอดภัย ให้มีความรู้และประสบการณ์ที่จะสามารถนำไปต่อยอดใช้ สื่ออย่างสร้างสรรค์ อีกทั้งในการเรียนการสอนด้านนิเทศศาสตร์ควรนำหลักการ เรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานมาช่วยส่งเสริมและพัฒนาให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญ ของสิ่งที่เรียนรู้ในเชิงปฏิบัติโดยใช้ปัญหาจริงเป็นตัวกระตุ้นในการเรียนรู้ ฝึกพัฒนา

ทักษะการคิดวิเคราะห์ และการแก้ปัญหาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น ซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญในโลกการทำงานด้านสื่อที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย ผู้เรียนจะได้รู้สึว่าการเรียนนั้นเชื่อมโยงกับชีวิตจริงและสามารถนำไปใช้ได้ในอนาคต ซึ่งไม่เพียงแต่ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาวิชาได้ดียิ่งขึ้นแต่ยังช่วยพัฒนาทักษะสำคัญอื่น ๆ เช่น การคิดวิเคราะห์ การทำงานร่วมกัน และการแก้ปัญหาที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตจริง อีกทั้งยังทำให้ผู้เรียนพัฒนาทางด้านการคิดเชื่อมโยง การคิดวิเคราะห์จากการได้ลงมือปฏิบัติ

การถอดบทเรียนจากงานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า การบูรณาการรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เข้ากับกิจกรรมบริการวิชาการแก่สังคม สามารถเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้จากสถานการณ์จริงให้แก่ทั้งนักศึกษาและผู้เข้าร่วมกิจกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายที่มีลักษณะเฉพาะและความต้องการเฉพาะด้าน การดำเนินงานวิจัยภายใต้กรอบของการวิจัยเชิงปฏิบัติการส่งผลให้กระบวนการเรียนรู้และการดำเนินกิจกรรมสามารถปรับปรุงอย่างต่อเนื่องและยืดหยุ่นตามสภาพปัญหาและข้อจำกัดที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินงาน อันเป็นหัวใจสำคัญของแนวทางการวิจัยเชิงปฏิบัติการ และผลจากการดำเนินกิจกรรม พบว่า ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองบึงยี่โถมีระดับความรู้ความเข้าใจ และทักษะด้านการรู้เท่าทันสื่อสุขภาพเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะในด้านการวิเคราะห์เนื้อหา การแยกแยะข้อมูลที่ถูกต้อง ตลอดจนการประเมินความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการเสริมสร้างศักยภาพในการจัดการข้อมูลข่าวสารสุขภาพอย่างเหมาะสมและเท่าทัน นอกจากนี้ผู้เข้าร่วมยังมีความมั่นใจเพิ่มขึ้นในการใช้สื่อสุขภาพในชีวิตประจำวันซึ่งสะท้อนถึงการเกิดการเรียนรู้และสามารถนำไปใช้ได้จริงในบริบทชีวิต ยิ่งไปกว่านั้นกิจกรรมบริการวิชาการยังมีส่วนช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างนักศึกษา เจ้าหน้าที่ท้องถิ่น และกลุ่ม

ผู้สูงอายุในชุมชน เกิดทัศนคติเชิงบวกต่อบทบาทของมหาวิทยาลัยในการทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และการพัฒนาสังคม อันเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับหลักการของงานวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ที่มุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงร่วมกันเพื่อแก้ไขปัญหาตามบริบทจริงอย่างยั่งยืน (Reason & Bradbury, 2008)

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. สถาบันการศึกษาควรสนับสนุนให้มีการออกแบบหลักสูตรหรือกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการการเรียนการสอนกับการบริการวิชาการแก่สังคมอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะในลักษณะการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่เชื่อมโยงความรู้กับการแก้ปัญหาจริงในชุมชน และควรจัดให้มีระบบติดตามและประเมินผลของการจัดกิจกรรมบริการวิชาการแก่สังคมอย่างเป็นระบบ เพื่อให้สามารถวัดผลกระทบระยะยาว และนำข้อมูลมาปรับใช้ในการกำหนดนโยบายหรือพัฒนาโครงการใหม่ได้อย่างเหมาะสม

2. พัฒนากลไกความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษา หน่วยงานรัฐ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานด้านสุขภาพในการดำเนินโครงการสนับสนุนส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อด้านสุขภาพให้ครอบคลุมถึงกลุ่มผู้สูงอายุในชุมชนโดยควรมีงบประมาณสนับสนุนและการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ทั้งในรูปแบบอบรมเชิงปฏิบัติการและสื่อการเรียนรู้ที่เข้าถึงได้ง่าย

3. หน่วยงานภาครัฐและเอกชนควรส่งเสริมการพัฒนาทักษะด้านดิจิทัล และการสื่อสารแก่ผู้สูงอายุ โดยการฝึกอบรมผู้สูงอายุให้สามารถใช้เทคโนโลยี พื้นฐาน เช่น สมาร์ทโฟน แอปพลิเคชันสุขภาพ หรือการรับรู้ข่าวสารจากช่องทาง ดิจิทัลอย่างปลอดภัย เพื่อเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง ลดความ เสี่ยงจากข่าวปลอม และเพิ่มความสามารถในการดูแลสุขภาพตนเอง

ข้อเสนอแนะการนำไปใช้

1. ผู้สอนควรมีการประยุกต์ใช้รูปแบบการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อช่วยพัฒนาทักษะที่สำคัญต่าง ๆ ให้กับผู้เรียน ทั้งในด้านการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การทำงานร่วมกัน และการสื่อสาร ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนมีพัฒนาการ ทางความคิดอย่างหลากหลาย ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรม ทำให้ การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพเป็นที่พึงประสงค์ตามหลักสูตร

2. การออกแบบกิจกรรมและเนื้อหาอบรมต้องคำนึงถึงลักษณะเฉพาะ ของผู้สูงอายุ เช่น ระดับความรู้ ประสบการณ์ และข้อจำกัดทางกายภาพ มีการ พัฒนารูปแบบกิจกรรมให้เหมาะสม เพื่อให้การเรียนรู้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ตรงกับต้องการของผู้สูงอายุในแต่ละพื้นที่และผู้สูงอายุมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

Athicha, W. (2021). Digital media literacy of older adults. *Sahasarts Journal*, 21(1), 90-106.

Barrows, H. S. (1986). A taxonomy of problem-based learning methods. *Medical Education*, 20(6), 481-486. From <https://doi.org/10.1111/j.1365-2923.1986.tb01386.x>

- Bringle, R. G., & Hatcher, J. A. (2002). Campus–community partnerships: The terms of engagement. *Journal of Social Issues*, 58(3), 503-516. From <https://doi.org/10.1111/1540-4560.00273>
- Chatchaya, R. (2020). *The media literacy of older adults in social media (Master's thesis)*. Thammasat University, Faculty of Journalism and Mass Communication, Department of Mass Communication.
- Dhammavaddhano, P., & Thongdee, W. (2022). Management of problem-based learning. *Journal of MCU Ubon Review*, 7(2), 967-976.
- Deenamjued, W. Srisaeng, P. (2019). Health literacy of healthy aging among elderly people in Bangkok metropolitan: A case study for promoting health literacy elderly. *Vajira Medical Journal: Journal of Urban Medicine*, 63, 73-82.
- Krusarnpisit, S. (2022). *Understanding media in the elderly society. Rayong provincial public relations office*. Retrieved from <https://rayong.prd.go.th/th/content/category/detail/id/38/iid/97055#:~:text=>
- Kreethap. W. (2020). The process of integrated course instruction with academic service given to the community. *Srinakharinwirot Academic Journal of Education*, 21(2), 143-158.

- Lekaku, A. (2011). Problem-Based Learning. Thai Medical Education Database. Retrieved from <https://tmed.psu.ac.th/files/articles/PBL.pdf>, http://www.tmed.in.th/articles_expert.php
- Makmee, P. (2011). Problem-based learning. *Journal of Eastern Asia University, Social Sciences and Humanities Edition*, 1(1), 7-14.
- National Health Commission Office. (2021). 'Wisdom' is based on the principles of 'Buddha': Health literacy as intellectual weapon-vaccine of society. Retrieved from <https://www.nationalhealth.or.th/th/node/2157>
- Office of Higher Education Standards and Evaluation. (2015). *Manual of internal quality assurance for higher education: Academic year 2014*. Office of Higher Education Standards and Evaluation, Office of the Higher Education Commission. Bangkok: Author.
- Reason, P., & Bradbury, H. (Eds.). (2008). *The SAGE handbook of action research: Participative inquiry and practice* (2nd ed.). SAGE Publications.

- Savery, J. R. (2006). Overview of problem-based learning: Definitions and distinctions. *Interdisciplinary Journal of Problem-Based Learning*, 1(1), 9-20. <https://doi.org/10.7771/1541-5015.1002>
- Schmidt, H.G. (1983). Problem-Based Learning: Rationale and Description. *Medical Education*, 17(January 1983), 11-16.
- Suwannapha, C., & Jitjong, R. (2021). Integration of teaching social service of seminar and academic services to social studies in faculty of bachelor of education in social studies. *Journal of Graduate Studies Review MCU Phrae*, 7(1), 45-58.
- Trueplookpanya. (2019). *Problem-based Learning: PBL*. Retrieved from <https://www.trueplookpanya.com/education/content/77414>
- Worawut, S. (2024, January 8). *Elderly people are increasingly being deceived, with over 70% tricked into buying low-quality products*. Ch7HD News Online. Retrieved from <https://news.ch7.com/detail/697431>

